

anden Side ikke undre sig over, at dette er Tilfældet, saalænge man kræver Borgernes Tid og Arbejde, uden at give dem en tilsvarende Myndighed, saalænge man forlanger, at Borgerne skulle tjene og hjælpe, men ikke vil lade dem styre og raade i Anliggender, som dog nærmest vedkomme dem selv. Hvis man derimod giver dem en større Myndighed, vilde langt flere dygtige Kræfter melde sig for at tjene Communens Anliggender, og derved faae Leilighed til at udvilde sig til Gavn for dem selv, for Communen og for det Hele, og ikke blot til Gavn, men ogsaa til Ære for Communen, saa at der derved vil opstaae en Rapselyst mellem Communerne indbyrdes, som kan udrette meget mere, end man formaaer ved alleslags Tvængsbestemmelser. Staten vilde derved faae et Grundlag at bygge videre paa, som nødvendig maatte blive af stor Betydning. — Hvis den almindelige Grundtanke, som jeg har søgt at gjøre gjældende i mit Forslag, at det skulde være overladt til Sogneforstanderskaberne, om de vilde vælge Sognepræsten til at bestyre Fattig- og Skolevæsenet, eller om de dertil vilde vælge andre Mænd i Sognet, skulde vinde Billiggelse her i Thinget, og mit Udstaafte Enkeltheder ikke skulde findes at være altfor mangelfulde, haaber jeg, at Thinget vil lade Forslaget gaae til anden Behandling. I saa Fald vilde Enkelthederne i Forslaget jo nærmest foreligge til denne anden Behandling, og jeg troer derfor ikke i Diebliffet at burde gaae nærmere ind paa dem, men skal blot udtale i Almindelighed, at jeg har høbt for De ikke at gjøre flere Ændringer i det Bestaaende, end der var nødvendigt for at naae, hvad jeg har tilfigtet, og dernæst har givet Sogneforstanderskaberne saa fri Hånd med Hensyn til Valget, som det vel var muligt, fordi jeg antog, at man ved almindelige Lovbestemmelser om saadanne enkelte Forhold let kom til, langtfra at gjøre den Gavn, man meente, tværtimod at gribe ind i Forhold, man umulig kunde overse, og derved foranledige langt større Skade.

Rühnell: Jeg troer, at dette Lovforslag, ifølge hvilket Sognepræsterne skulde berøves al Control med den egentlige Bestyrelse af Fattig- og Skolevæsenet, i Grunden berøer paa en

Misforstaaelse. Det siges at gaae ud paa at have Communernes Ret i to meget vigtige Anliggender. Jeg hører ogsaa til dem, der ansee den størst mulige communale Selvstændighed og Uafhængighed for et Gode, thi det er ved en fri Raadighed i communale Anliggender, at Bøgerne skulle erfare, at Friheden er mere end et Navn, en Talemaade, og det er igjennem en saadan Erfaring, at de maae og skulle lære at forstaae og staae Frihedens Goder, ogsaa i videre Omraade, med Hensyn til, hvad der angaaer den store fælles Commune, Staten; men det forekommer mig, at der ved dette Lovforslag gjøres et Overgreb, at der trædes ind paa et Gebeet, hvor Communen ikke har og ikke bør have udelukkende Ret til Bestyrelsen. Dersom et Sogns Fattig- og Skolevæsen vare reent communale Anliggender, burde Præsten ikke som saadan have nogen Ret til at deeltage i Bestyrelsen deraf; men jeg troer, at Fattig- og Skolevæsenet tillige maae betragtes som Menighedsanliggender, at de staae i nøie Forbindelse med Kirken. Ingen vil kunne nægte, at de Fattiges Forsørgelse og hele Behandling er Noget, der vedkommer Kirken, saalænge Kjærligheden endnu har Gyldighed og endnu er et Kjendemerke paa vort christelige Forhold til Herren. Man kan ikke sætte de Fattiges Forsørgelse ud af Forbindelse med Kirken, man kan ikke ville fritage den for denne Pligt, uden derved at berøbe den en af dens helligste Rettigheder, og uden tillige netop at berøbe de Fattige en af deres helligste Rettigheder, nemlig den at kunne have Troen paa, at det ikke er et menneskeligt Lovbud, men Bøherres Kjærlighedsbud, som udøves. Det var vistnok ogsaa denne Betragtning, der bevirkede Oprettelsen af de saakaldte Fattiges Kasser, og jeg troer, at den hele Medfart, som de Fattige faae i de forskjellige Communer, hovedsagelig berøer paa det Forhold, hvori de enkelte Forstandere troe at staae til Kirken. Og saa Skolen staaer som en christelig Folkeskole, hvori Børnene skulle opdrages, ikke blot til nyttige Medlemmer af en Commune, men ogsaa til levende og troende Medlemmer af Menigheden, i en nøiere inderlig Forbindelse med Kirken, der efterhaanden bestandig vil blive inderligere, jo mere Skolelærerne blive sig